

Hebrejské myšlení / Řecké myšlení

Nechci zůstat jen u toho, jak v minulosti starozákonní myšlenková tradice ovlivňovala a inspirovala evropskou kulturu a zejména evropské myšlení, ale chci se zaměřit na dosud nevytěžené bohatství, které inspiruje a zejména které by mělo a jistě bude inspirovat také myšlení dnešní a myšlení nejbližší, ještě dohlédnutelné budoucnosti. Až dosud v evropském myšlení převládal řecký typ pojmovosti, který je v současné době nejen ve filosofii, ale dokonce ve vědách otřesen, zproblematizován a některými mysliteli dokonce programově zpochybňován. Řecký LOGOS se zdá ztrácet svou dosavadní nosnost a někteří myslitelé vyhovují určitým neracionálním trendům dnešní doby a volí návrat k narativitě, tedy k hlavnímu myšlenkovému prostředku archaické doby, totiž k mýtu. Abychom se v této situaci lépe vyznali a nedopustili se vážných omylů, je třeba se tázat jednak po příčinách tohoto stavu (čímž myslím onu faktickou otřesenost a problematičnost tradiční pojmovosti, nikoliv tedy pouhé dojmy a nálady, byť seberozšířenější), jednak po možných cestách nápravy nebo snad i náhrady oné dosavadní pojmovosti. Na druhé straně je stále zřejmější nutnost připravit se na setkávání, možná střetání, zejména však nezbytnou kooperaci evropského způsobu života – a proto také a zejména způsobu myšlení – s jinými tradicemi. Dlouhodobé setkávání, střetání a posléze kooperace hebrejského a řeckého způsobu myšlení nejdříve na půdě helenistické, později po relativně kratší dobu na půdě islámu a nejdelší dobu a zatím nejproduktivněji na půdě křesťanství se může stát nejenom významnou zkušeností, ale také zdrojem nejedné inspirativní metody setkávání a příští spolupráce s různými dalšími tradicemi. Tak se ukazuje, že hledání eventuelních alternativních cest myšlení není jen záležitostí a starostí samotné evropské tradice, která se ocitá navzdory všem dosud převládajícím trendům v nepřehlédnutelných a nepominutelných obtížích, jež zajisté nemohou být řešeny pouhým opouštěním minulosti a zapomínáním na ni (minulost totiž na nás doléhá tím víc a tíživěji, pokud ji co nejlépe nepoznáme). Staré hebrejské myšlení a zvláště myšlení starozákonních proroků může a snad vskutku bude inspirovat nejen evropské theology a filosofy na jejich budoucích cestách, ale po mém soudu bude mít značný a veskrze pozitivní vliv na myšlení budoucího lidstva vůbec.

(Písek, 950826-1.)